

УДК159.942.2

Т. А. Прокопович

Received April 17, 2014;

Revised April 29, 2014;

Accepted May 06, 2014.

ТЕНДЕНЦІЇ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЕМОЦІЙНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ ТА СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТОВАНOSTІ ХУДОЖНЬО ОБДАРОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ

У статті проаналізовано емпіричні закономірності прояву зв'язку емоційної стабільності та соціальної адаптованості художньо обдарованої особистості, репрезентовано результат емпіричного вивчення впливу емоційної стабільності на соціальну адаптованість, подано статистичні характеристики респондентів, викладено найбільш значимі фактори впливу емоційно стабільної та емоційно нестабільної художньо обдарованої особистості. Представлено наявні відмінності у структурі психологічних особливостей емоційно стабільного й емоційно нестабільного індивіда, описано тенденції взаємозв'язку емоційної стабільності та соціальної адаптованості, висвітлено кореляційний зв'язок творчої обдарованості з індивідуально-психологічними, емоційними та адаптаційними чинниками. Визначено прямопропорційну залежність рівня адаптації зі ступенем емоційності: чим вища емоційна стабільність, відповідно тим вищий показник соціальної адаптації. Засвідчено наявність спільних недиференційованих факторів емоційної стабільності й соціальної адаптованості художньо обдарованої особистості. Вказано на закономірність зв'язку ключових чинників щодо налагодження соціальних контактів. Наголошено на важливості формування нервово-психічної стійкості, яка дає змогу підтримувати стан нервово-психічної рівноваги і від рівня якої залежить адаптація. Акцентовано увагу на статистично значимих кореляційних зв'язках між креативними характеристиками та дискримінативними індивідуально-психологічними властивостями, перемінними емоційної сфери й поведінково-адаптивною активністю художньо обдарованої особистості. Знайдено найсильніші прямі кореляційні зв'язки та статистично значимі обернені співвідношення між креативними характеристиками й індивідуально-психологічними властивостями особистості. Засвідчено фактори, які мають безпосередній вплив негативної кореляції на рівень адаптованості художньо обдарованої людини. Виявлено, що тільки емоційно стабільна художньо обдарована особистість може бути соціально адаптованою, оскільки має індивідуальні, сформовані вибіркові емоційні чинники, які є важливими елементами її психологічної складової частини. Узагальнено, що позитивний результат соціальних адаптаційних процесів художньо обдарованих людей залежить від наявності в них факторів емоційної стабільності.

Ключові слова: творча особистість, емоційна стабільність, соціальна адаптація, адаптаційні процеси, креативні характеристики.

Prokopovych T. A. Tendencies of Interconnection Between Emotional Stability and Social Adaptability of an Artistically Gifted Person. This article examines the empirical patterns of manifestation of connection of emotional stability and social adaptability of an artistically gifted person, the results of empirical study of the influence of emotional stability on the social adaptation are represented, the statistical characteristics of the respondents are presented, the most important factors influencing emotionally stable and emotionally unstable artistically gifted person are given. Existing differences in the structure of psychological characteristics of emotionally stable and emotionally unstable individual are submitted, tendencies of the interconnection of emotional stability and social adaptability are described, the correlational connection between artistic talent and individual psychological, emotional, and adaptive factors is highlighted. Directly proportional dependence of the degree of adaptation to the degree of emotions is determined: the higher emotional stability, the higher degree of social adaptation. The presence of undifferentiated factors of emotional stability and social adaptability of artistically gifted person is testified. The pattern of connection of the key factors in establishing social contacts is indicated. It is emphasized that the importance of the formation of neuro-psychological stability that allows to maintain a state of nervous and mental balance depends on the level of adaptation. Attention is focused on a statistically significant correlation between creative characteristics and discriminative individual psychological characteristics, variables of emotional sphere and behavior-adaptive activity of an artistically gifted person. The strongest direct correlational connections and statistically significant reverse correlations between creative characteristics and individual-psychological characteristics of personality are found. Factors that have a direct impact of negative correlation on the level of adaptability of artistically gifted person are revealed. It was defined that only emotionally stable artistically gifted person can be socially adapted as it has an individual, emotional factors which are important elements of a psychological component. It was generalised up that positive results of social adaptation processes of artistically gifted people depends on the presence of factors of emotional stability.

Keywords: creative personality, emotional stability, social adaptation, adaptive processes, creative characteristics.

Прокопович Т. А. Тенденции взаимосвязи эмоциональной стабильности и социальной адаптированности художественно одаренной личности. В статье проанализированы эмпирические закономерности проявления связи эмоциональной стабильности и социальной адаптированности художественно одаренной личности, представлены результаты эмпирического изучения влияния эмоциональной стабильности на социальную адаптированность, подано статистические характеристики респондентов, изложены наиболее значимые факторы влияния эмоционально стабильной и эмоционально нестабильной художественно одаренной личности. Представлены имеющиеся различия в структуре психологических особенностей эмоционально стабильного и эмоционально нестабильного индивида, описано тенденции взаимосвязи эмоциональной стабильности и социальной адаптированности, освещены корреляционная связь творческой одаренности с индивидуально-психологическими, эмоциональными и адаптационными факторами. Определена прямопропорциональная зависи-

мость уровня адаптации со степенью эмоциональности: чем выше эмоциональная стабильность, соответственно тем выше показатель социальной адаптации. Засвидетельствовано наличие общих недифференцированных факторов эмоциональной стабильности и социальной адаптированности художественно одаренной личности. Указано на закономерность связи ключевых факторов налаживания социальных контактов. Подчеркнута важность формирования нервно-психической устойчивости, которая позволяет поддерживать состояние нервно-психического равновесия и от уровня которого зависит адаптация. Акцентируется внимание на статистически значимых корреляционных связях между креативными характеристиками и дискриминативными индивидуально-психологическими свойствами, переменными эмоциональной сферы и поведенчески-адаптивной активностью художественно одаренной личности. Установлены прямые корреляционные связи и статистически значимые обратные соотношения между креативными характеристиками и индивидуально-психологическими свойствами личности. Выделены факторы, которые имеют непосредственное влияние отрицательной корреляции на уровень адаптированности художественно одаренного человека. Выявлено, что только эмоционально стабильная художественно одаренная личность может быть социально адаптированной, поскольку имеет индивидуальные, сформированные избирательные эмоциональные факторы, которые являются важными элементами ее психологической составляющей. Сделан вывод, что положительный результат социальных адаптационных процессов художественно одаренных людей зависит от наличия у них факторов эмоциональной стабильности.

Ключевые слова: творческая личность, эмоциональная стабильность, социальная адаптация, адаптационные процессы, креативные характеристики.

Постановка наукової проблеми та її значення. Аспект вивчення емоційної стабільності як умови прояву соціальної адаптованості художньо обдарованої особистості у психологічній ніші з'явився у зв'язку з актуальністю дослідження специфіки мистецького осягнення світу в контексті індивідуальних преференцій та емоційного фону, властивого тією чи тією мірою кожній людині, який зумовлює особистісне самовизначення і, як наслідок, соціальну адаптованість. Взаємопов'язаність та взаємозумовленість внутрішніх та зовнішніх чинників у формуванні соціальної взаємодії свідчать про наявність факторів впливу на формат позитивних чи деструктивних соціальних взаємовідносин.

Аналіз останніх досліджень цієї проблеми. У масиві психологічних розвідок виявлено значні напрацювання, у яких методологічне осягнення проблеми взаємодії емоцій і соціальної адаптації складають теоретичну базу, яка в загальній картині утворює конструктор феномену творчої особистості [1–5 та ін.]. Сучасний контекст наукових зацікавлень декларує якісно нову проекцію її аналізу, спрямовану на осягнення феномену митця.

Мета статті полягає в представленні результатів комплексного аналізу тенденцій взаємодії емоційної стабільності і соціальної адаптованості художньо обдарованої особистості.

Методи та методики. У дослідженні використано загальнонаукові й спеціальні методи, що впливають із мети та завдань і передбачають системний підхід до психологічного аналізу: теоретичні: аналіз, синтез, порівняння, абстрагування, систематизація наукової інформації; емпіричні (комплекс психодіагностичних методик): «Діагностика соціально-психологічної адаптації» (К. Роджерс і Р. Даймонд); «Визначення загальної емоційної направленості особистості» (Б. І. Додонов); «Тип поведінкової активності» (Л. І. Вассерман, Н. В. Гуменюк); дослідження особистості за допомогою питальника FPI модифікованої форми В, «Визначення емоційності» (В. В. Суворов); методика виявлення домінуючих емоційних станів «Чотиримодальний емоційний опитувальник» (Л. А. Рабінович); «Діагностика рівня соціальної фрустрованості» (Л. І. Вассерман), «Шкала емоційної стабільності-нестабільності (нейротизму)» (Г. Айзенк); «Діагностика емоційності» (В. М. Русалов); багаторівневий особистісний питальник «Адаптивність» (МЛО-АМ) (А. Г. Маклаков, С. В. Чермянін); «Тест діагностики творчого потенціалу і креативності»; самооцінний тест «Характеристика емоційності» (Є. П. Ільїн); методи математичної статистики: кластерний аналіз, дискримінантний аналіз, непараметричний *H*-критерій Крускала–Уоллеса, факторний аналіз, кореляційний аналіз. Статистичну обробку даних проведено за допомогою комп'ютерного забезпечення SPSS для Windows версія 13.0.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Вивчення особливостей емоційної стабільності та її впливу на соціальну адаптованість художньо обдарованих особистостей проводилося на базі двох ВНЗ – Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки та Рівненського державного гуманітарного університету. Упродовж періоду організації і проведення дослідження різними видами експериментальної роботи було охоплено 210 студентів віком від 17 до 23 років, які навчалися на факультеті образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва. Проведення аналізу здійснювалося відповідно до вимог щодо планування й організації психологічного дослідження та логіки поставлених завдань [6–8].

У процесі діагностичного дослідження виявлено відмінні риси в характеристиці респондентів. На їх основі за критерієм «емоційна

стабільність» досліджуваних поділено на три групи. Відповідно до градації вираженості вибірку представлено за категоріями: емоційно стабільні (26,19 %), емоційно нестабільні (22,85 %) і ситуативно емоційно стабільні (50,95 %).

Закономірності тісного зв'язку між емоційною стабільністю та адаптацією індивіда в суспільстві інтерпретуються кількома важливими факторами. Адаптивні здібності, адаптація, нервово-психічна стійкість, рівень фрустрованості, відкритість, товариськість, інтенсивність емоцій, екстра/інтроверсія, невротичність, інтегральна емоційність, вплив емоцій на ефективність діяльності, ескапізм – це ті чинники, які яскраво виокремилися своїми полярними відмінностями в структурі психологічних особливостей емоційно стабільної та емоційно нестабільної художньо обдарованої особистості (табл. 1). Розглянувши їх конгломерат, відзначено характерну закономірність, яка слугує ключовим аспектом прояву соціальної адаптованості художньо обдарованої особистості. Вказані репрезентативні особистісні утворення є складовими, що зумовлюють прояв соціальної адаптованості особистості і вступають в інтегративний зв'язок один з одним.

Таблиця 1

Відмінності розподілу показників емоційної стабільності й соціальної адаптованості художньо обдарованої особистості

№ з/п	Фактори відмінності	Компонента емоційно стабільних особистостей	Компонента емоційно нестабільних особистостей
Факторизація матриці психологічних шкал, визначених за допомогою <i>H</i>-критерію Крускала–Уоллеса			
1	Адаптивні здібності	.835	-.802
2	Адаптація	.893	-.782
3	Нервово-психічна стійкість	.830	-.823
4	Рівень фрустрованості	-.546	.838
5	Відкритість	.687	-.814
6	Товариськість	.828	-.671
7	Інтенсивність емоцій	-.662	.818
8	Екстра/інтроверсія	.755	-.652
9	Емоційна збудливість	-.709	.730
Діагностичні показники результатів обрахунку <i>H</i>-критерію Крускала–Уоллеса			
1	Невротичність	71,6	130,5
2	Інтегральна емоційність	53,4	142,2
3	Вплив емоцій на ефективність діяльності	84,7	128,2
4	Ескапізм (втеча від реальності)	89,8	130,9

Засвідчено також наявність спільних чинників, які теоретично могли б мати суттєвий вплив на соціальну адаптованість особистості, але в художньо обдарованих емоційно стабільних та емоційно нестабільних особистостей вони не диференційовані.

До них належать інтернальність (локус контролю), прийняття інших, радість, гедоністична емоційна спрямованість. Тобто, незважаючи на загальноприйнятту в психології думку про те, що наявність указаних чинників позитивно впливає на адаптованість, у випадку художньо обдарованих осіб зазначені фактори не діють, оскільки їх показники позитивні в обох випадках (табл. 2).

Таблиця 2

Розподіл спільних показників емоційної стабільності й соціальної адаптованості художньо обдарованої особистості

№ з/п	Фактори не відмінності	Компонента емоційно стабільних особистостей	Компонента емоційно нестабільних особистостей
Факторизація матриці психологічних шкал, визначених за допомогою <i>H</i>-критерію Крускала–Уоллеса			
1	Інтернальність (локус контролю)	.748	.801
2	Прийняття інших	.646	.699
3	Радість	.632	.759
4	Гедоністична емоційна спрямованість	.820	.514

Згідно з даними емпіричного дослідження, емоційно стабільні та емоційно нестабільні художньо обдаровані особистості мають інтернальний локус контролю. Високий показник за цією шкалою засвідчує, що художники схильні до думки, що набутий досвід і професійність переважно залежать від них самих, а не від когось іншого, намагаються бути незалежними. Існує думка, що інтернали більш емоційно стабільні, проте, як зазначено вище, інтернальність має здатність проявлятися в обох групах – емоційно стабільних та емоційно нестабільних респондентів. Це, на нашу думку, пов'язано з тим, що група досліджуваних – обдаровані молоді люди, які вірять (унаслідок установок батьків, учителів чи сучасного соціального оточення), що в житті можна багато досягнути, якщо поставити перед собою завдання і докласти зусиль до їх вирішення. Художньо обдарована молодь, незалежно від рівня емоційної стабільності, є ініціативною, активною, обізнаною, більш упевненою в собі соціальною ланкою.

Згідно з інтерпретацією питальника К. Роджерса і Р. Даймонда, в основі дезадаптації як наслідкового процесу є ряд чинників. Один із них – низький рівень прийняття інших. Відповідно до результатів нашого дослідження, респонденти засвідчили високий ступінь прийняття інших. Це вказує на те, що емоційно стабільні та емоційно нестабільні художники вміють розуміти інших людей, їхній настрій і психологічний стан, адекватно реагувати на них.

Досліджені тенденції взаємодії емоційної стабільності і соціальної адаптованості визначили їх відмінності розподілу в художньо обдарованій особистості. Аналіз указаних закономірностей засвідчив доцільність акцентування уваги на аспекті адаптації. Її рівень прямо пропорційно пов'язаний зі ступенем емоційності – чим вища емоційна стабільність, тим вищий показник соціальної адаптації. Отже, ми можемо констатувати, що їх значимість визначається полярними, протилежними даними, які свідчать, що в емоційно стабільних особистостях процес адаптації є позитивним, а емоційно нестабільні особистості характеризуються негативним показником адаптації і є дезадапованими. Отримані дані засвідчили: чим вищий показник нервово-психічної стійкості, чим більш стабільні стеничні емоційні прояви, тим краще відбувається процес адаптації. Рівень фрустрованості також має безпосередній вплив на сприйняття світу, а отже, і на адаптованість особистості. Чим вищий рівень фрустрованості, чим нижче сприйняття світу, чим більша замкненість особистості, тим вищий рівень дезадаптації в соціумі. Відкритість і товариськість має безпосереднє і суттєве значення в цьому процесі. Вказані фактори впливають на налагодження соціальних контактів, установа дружніх зв'язків. Зниження інтенсивності емоцій та невротичності сприятиме формуванню емоційної стабільності, контролю над емоційною збудливістю, що, у свою чергу, знижуватиме вплив почуттів на ефективність діяльності та прояви ескапізму, а отже, налагоджуватимуться соціальні контакти.

Зауважено певну тенденційність у результативності ключових факторів впливу. Спостережено, що виховання емоційної стабільності творчої особистості в цілому є досить суперечливим питанням. Доцільніше акцентувати увагу на підвищенні показників окремих шкал, що її формують, оскільки внаслідок зв'язку емоційної стабільності та соціальної адаптації передбачено ймовірність покращення суспільної пристосованості особистості.

Показники, ілюстровані в табл. 1, указують, що для позитивного результату соціальної адаптації художньо обдарованих особистостей важливим є збалансування її окремих психологічних якостей. Емоційно нестабільним варто сконцентрувати увагу на формуванні нервово-психічної стійкості, яка дасть змогу вирішувати певні емоційні ситуації, протистояти зовнішнім впливам і підтримуватиме стан нервово-психічної рівноваги, від рівня якої залежить адаптація.

Ключовим елементом емоційної стабільності є також конструювання позитивної оцінки майбутнього. Цей фактор піддається вихованню і знижує рівень показника фрустрованості. Контроль над інтенсивністю емоцій свідчитиме про утримання низького ступеня вираження емоційного явища. Це сприятиме зниженню сили та тривалості впливу емоції на діяльність. Уміння володіти своєю невербальною та вербальною поведінкою в процесі емоційного напруження підвищить почуття контролю над ситуацією, мінімізує прояви невротичності та тривожності, покращить адаптаційний процес.

Формування товариськості активізує потенційну можливість налагодити контакти із соціальним оточенням, зумовить реальний прояв суспільної пристосованості.

Отже, виникають такі ідеологеми, за яких рівень емоційних реакцій безпосередньо пов'язаний із показником адаптаційних процесів особистості. У такому разі доцільно проаналізувати виявлені в ході емпіричного дослідження кореляційні зв'язки між креативними характеристиками художньо обдарованої особистості та компонентами її емоційної стабільності.

У процесі емпіричного дослідження виявлено статистично значущі співвідношення між креативними характеристиками та дискримінативними індивідуально-психологічними властивостями художньої особистості. Їх репрезентацію представлено нижче.

Так, найсильніший прямий кореляційний зв'язок присутній між такими показниками, як *допитливість – товариськість* (.21**) і *відкритість* (.24**); *амбіційність – невротичність* (.19**). Статистично значуще обернене співвідношення відзначено між показниками *віра в себе* (-.25**), *творчий потенціал* (-.15**) та *сором'язливість; ступінь зосередженості та дратівливість* (-.22**).

Надалі доцільно розглянути найбільш показові за даними емпіричного дослідження співвідношення між креативними характеристиками та дискримінативними перемінними емоційної сфери художньо

обдарованої особистості. Найбільший прямий кореляційний зв'язок простежено між показниками *романтичної емоційної спрямованості* та *допитливістю* (.24**), *вірою в себе* (.21**), *здатністю абстрагуватися* (.23**), *творчим потенціалом* (.31**) тощо. Статистично значущий обернений взаємозв'язок виявлено між *тривалістю емоцій* та *вірою в себе* (-.28*), *радістю* та *прагненням до незалежності* (-.20**) тощо. Вказані дані свідчать, що значна кількість творчо-креативних чинників зіставляються з перемінними емоційної сфери, а особливо з естетичною і романтичною емоційною спрямованістю, яка продуктивно розвинена в художньо обдарованих особистостей. Цей аспект свідчить про те, що постійний вплив емоційного фактору зумовлює зниження творчої здатності індивіда.

Із зазначених творчо-креативних чинників негативну кореляцію з дискримінативними творчої сфери має показник *віри в себе*, який позитивно пов'язаний лише з *романтичною емоційною спрямованістю* (.21**), проте негативно корелює з *тривалістю емоцій* (-.28*), *емоційною збудливістю* (-.17*) та *інтенсивністю емоцій* (-.14*). Отже, у художників при тривалих, інтенсивних емоціях віра в себе знижується.

Відзначено тісний зв'язок *допитливості* з *романтичною* (.24**) та *естетичною* (.28**) *емоційною спрямованістю*. *Амбіційність* позитивно корелює з *альтруїстичною* (.21**), *естетичною* (.21**) *емоційною спрямованістю*.

Для узагальненого аналізу тенденцій взаємозв'язку емоційної стабільності й соціальної адаптованості доречно дослідити кореляційні зв'язки між креативними характеристиками та дискримінативними перемінними поведінково-адаптивної активності художньо обдарованої особистості. Виявлено, що найбільший прямий кореляційний зв'язок простежується між такими показниками: *адаптація* та *допитливість* (.24**), *творчий потенціал* (.27**), *прагнення до домінування* (.29**) та *віра в себе*. Статистично значущий обернений взаємозв'язок простежено між *адаптацією*, *адаптивними здібностями* (-.24**) та *прагненням до незалежності* (-.24**) і *прийняттям інших* (-.23**) тощо. Елемент позитивного зв'язку свідчить, що визначені фактори мають позитивний вплив на адаптаційні процеси художньо обдарованої особистості та є елементами, які входять до феномену творчої особистості і сприяють її адаптованості.

Продуктивний характер взаємовідношення відзначено між *рівнем фрустрованості* та *прагненням до незалежності* (.16*), *здатністю*

абстрагуватися (.16)*, негативний – із показником *постійності (-.16*)*. Вказаний факт свідчить про те, що *рівень фрустрованості* взаємопов'язаний із прагненням до незалежності та бажанням абстрагуватися. У творчих особистостей при виникненні потреби до абстрагування чи прагнення до незалежності є схильність до підвищенні рівня фрустрованості.

Отже, як можна побачити з наведених вище даних, на рівень адаптованості художньо обдарованої особистості має безпосередній вплив *прагнення до незалежності та здатність абстрагуватися*. Перший показник негативно корелює майже з усіма адаптивними факторами, тобто негативно впливає на адаптацію, адаптивні здібності, інтернальність і нервово психічну стійкість.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Узагальнюючи сказане, зазначимо, що взаємозв'язок емоційних чинників полягає в їх узгодженому впливі на соціальну адаптацію і регуляцію суспільних відносин особистості й суспільства. Результати проведеного емпіричного дослідження показали, що теоретичні й методичні положення і засоби, які було покладено в його основу, є ревалентним методом вивчення емоційної стабільності як умови прояву соціальної адаптованості художньо обдарованої особистості.

Проведений експеримент довів, що елемент наявності емоційної стабільності творчої особистості є беззаперечним фактом умови прояву соціальної адаптованості.

Отримані дані переконливо засвідчують можливість застосування їх у психологічній роботі в процесі навчання студентів-художників для покращення адаптаційних можливостей художньо обдарованої молоді в сучасному соціальному оточенні, а також є підґрунтям щодо розроблення психологічних тренінгів із покращення вагомих адаптаційних показників творчої молоді.

Література

1. Абульханова-Славская К. А. Развитие личности в процессе ее жизнедеятельности / К. А. Абульханова-Славская // Психология формирования и развития личности. – М. : Наука, 1981. – 363 с.
Abulkhanova-Slavskaya K. A. Razvitiye lichnosti v processe jego zhyznedeyatel'nosti [Personal development pattern during its life] / K. A. Abulkhanova-Slavskaya // Psikhologiya formirovaniya i razvitiya lichnosti. – M. : Nauka, 1981 – 363 p.
2. Выготский Л. С. Психология искусства. Анализ эстетической реакции / Л. С. Выготский. – М. : Лабиринт, 2001. – 480 с.
Vygotsky L. S. Psikhologiya iskusstva. Analiz esteticheskoy reakcii [Psychology of Art. Analysis of aesthetic response] / L. S. Vygotsky. – M. : Labirint, 2001 – 480 p.

3. Галин А. Л. Психологические особенности творческого поведения : науч. изд. / А. Л. Галин. – Новосибирск : НГУ, 2001. – С. 232 : ил.
Galın A. L. Psıkhologıcheskıe osobennostı tvorcheskogo povedeniya : nauchnoye izdaniye [Psychological characteristics of creative behavior] / A. L. Galın. – Novosibirsk : NGU, 2001. – P. 232 : il.
4. Гудвин Дж. Исследование в психологии: методы и планирование / Дж. Гудвин. – СПб. : Питер, 2004. – 558 с.
Gudvin J. Issledovaniye v psıkhologiji: metody i planirovaniye [Research in psychology: methods and planning] / J. Gudvin. – SPb. : Piter, 2004. – 558 p.
5. Дружинин В. Н. Экспериментальная психология / В. Н. Дружинин. – СПб. : Питер, 2001. – 320 с.
Drugynin V. N. Eksperymentalnaya psıkhologiya [Experimental psychology] / V. N. Drugynin. – SPb. : Piter, 2001. – 320 p.
6. Ильин Е. П. Эмоции и чувства / Е. П. Ильин. – СПб. : Питер, 2001. – С. 752 : ил.
Ilin E. P. Emocii i chuvstva [Emotions and feelings] / E. P. Ilin. – SPb. : Piter, 2001. – P. 752. : il.
7. Николаенко Н. Н. Психология творчества : учеб. пособие / Н. Н. Николаенко ; под ред. Л. М. Шипициной. – СПб. : Речь, 2005. – С. 277 : ил.
Nikolayenko N. P. Psıkhologiya tvorchestva : ucheb. posobiye / N. P. Nikolayenko ; pod red. L. Shypıcynoj [The psychology of creativity]. – SPb. : Rech, 2005. – P. 277 : il.
8. Корнилова Т. В. Экспериментальная психология: теория и методы / Т. В. Корнилова. – М. : Аспект Пресс, 2003. – 381 с.
Kornilova T. V. Eksperymentalnaya psıkhologiya: teoriya i metody [Experimental psychology: Theory and Methods] / T. V. Kornilova. – M. : Aspekt Press, 2003. – 381 p.

УДК 159.92.27

О. В. Савченко

Received April 14, 2014;

Revised April 25, 2014;

Accepted May 06, 2014.

КОГНІТИВНІ РЕСУРСИ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЧАСТИНА ІНДИВІДУАЛЬНОГО ДОСВІДУ НА КОГНІТИВНОМУ РІВНІ

Когнітивні ресурси розглянуто як важливий компонент індивідуального досвіду на когнітивному рівні аналізу. Когнітивні ресурси – це система наявних ментальних структур, сформованих операцій та процедур, які актуалізуються в